

Informace o činnosti za 2. čtvrtletí roku 2018

Podle ustanovení § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

Obsah:

A. Počty podnětů, šetření	3
B. Činnost ochránce	4
B.1 Veřejná správa.....	4
B.1.1 Těžce nemocný muž měl chybně přiznaný invalidní důchod (sp. zn. 4344/2017/VOP)	4
B.1.2 Úřady rozhodovaly nepřiměřeně dlouho o změně honitby (sp. zn. 4196/2015/VOP)	4
B.1.3 Vězni neměli zajištěn nekuřácký prostor (sp. zn. 477/2018/VOP).....	5
B.1.4 Nervozita soudce není relevantním důvodem pro neudělení souhlasu s pořízením obrazového záznamu (sp. zn. 6194/2016/VOP)	6
B.1.5 Pojišťovny postupovaly rozdílně při úhradách za povinné očkování dětí (sp. zn. 11/2018/SZD).....	6
B.2 Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění	7
B.2.1 Slyšení před Výborem proti mučení OSN	7
B.2.2 Školení pracovníků v sociálních službách	8
B.2.3 Školení pracovníků léčeben dlouhodobě nemocných	8
B.2.4 Školení pracovníků Vězeňské služby České republiky	8
B.2.5 Mezinárodní spolupráce v oblasti monitoringu navracení cizinců	8
B.2.6 Prezentace činnosti a osvěta	8
B.3 Ochrana před diskriminací	8
B.3.1 Osoby se sluchovým postižením čelí na pedagogických fakultách diskriminaci (sp. zn. 3180/2016/VOP)	8
B.3.2 Vozíčkář čelí nepřímé diskriminaci při přepravě v MHD (sp. zn. 6938/2015/VOP)	10
B.3.3 Diskriminace při přijímání do zaměstnání	11
B.4 Monitorování práv lidí se zdravotním postižením	11

B.4.1	Poradní orgán	12
B.4.2	Osvěta.....	12
B.4.3	Přístupnost Kanceláře veřejného ochránce práv a jejích výstupů	13
B.4.4	Ocenění v soutěži Stejná šance	13
C.	Legislativní doporučení a zvláštní oprávnění ochránce.....	13
C.1	Vyjádření vedlejšího účastníka řízení k návrhu na zrušení poplatku 10 000 Kč za podání podnětu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže	13
C.2	Připomínkové řízení k návrhu zákona, kterým se mění správní řád	14

A. Počty podnětů, šetření

Ve druhém čtvrtletí roku 2018 mi bylo doručeno celkem **2160** podnětů, což je o 169 více než ve stejném období loňského roku. Ve věcech, jimiž se podle zákona mohou zabývat, se na mne obrátilo 1482 osob, což je o 107 více než ve druhém čtvrtletí loňského roku. Podíl podnětů v působnosti odpovídá celoročnímu průměru **68 %**. Nejvíce podnětů se týkalo sociálního zabezpečení (469 podnětů), početně byla zastoupena i oblast stavebního řízení a územního plánování (161) a dále oblast vězeňství, policie a armády (135 podnětů).

Z celkového počtu doručených podnětů se v 63 případech objevila námitka nerovného zacházení ze strany veřejné správy a soukromých osob. Diskriminace ve smyslu antidiskriminačního zákona se týkalo **56** podnětů. Ve 12 případech jsme také poskytli informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům.

Ve druhém čtvrtletí jsme uskutečnili **9** systematických návštěv zařízení, v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě. V oblasti sledování zajištění cizinců a výkonu správního vyhoštění jsme provedli monitoring **2139** rozhodnutí.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek.

B. Činnost ochránce

B.1 Veřejná správa

B.1.1 Chybně přiznaný invalidní důchod (sp. zn. 4344/2017/VOP)

Obrátil se na mne těžce nemocný muž se stížností na nízký invalidní důchod. Od dětství byl vážně tělesně i psychicky nemocný, v roce 2000, kdy mu bylo 16 let, musel být poprvé hospitalizován v psychiatrické nemocnici, v roce 2003 ošetřující lékařka ve zprávě konstatovala, že vyléčení nelze očekávat. Po marných pokusech najít si zaměstnání a po opakovaných hospitalizacích požádal až v roce 2007 o invalidní důchod a k tomuto datu mu byl přiznán částečný důchod ve výši 2 500 Kč. Po dalším zhoršení zdravotního stavu byl v roce 2008 na základě nového posouzení zdravotního stavu uznán plně invalidním ale s důchodem jen 2 900 Kč (postupně valorizováno až na konečných 3 500 Kč). Muž se domníval, že důchod nemá přiznán ve správné výši a že je znevýhodněn za to, že se snažil hledat si práci. O invalidní důchod požádal až v roce 2007.

Vzhledem k pochybnostem o stanovení data vzniku invalidity jsem zahájila šetření. Zjistila jsem, že není zřejmé, jak dospěla posudková lékařka v roce 2007 k závěru, že se muž stal částečně invalidním k datu v roce 2007. Ani ona, ani druhá posudková lékařka v roce 2008 se nezabývaly možností vzniku invalidity před rokem 2007 a ze záznamů není zřejmé, že by si vyžádaly doplňující dokumentaci nebo vyšetření, přestože z doložených lékařských zpráv vyplynulo, že se muž psychiatricky léčil už od roku 2000.

Česká správa sociálního zabezpečení reagovala na mé šetření mimořádnou kontrolní lékařskou prohlídkou zaměřenou na možnost stanovení dřívějšího data vzniku invalidity. Podle nového posudku byl muž částečně invalidní už od roku 2000, plně invalidní pak od roku 2008.

Díky tomu, že se datum vzniku částečné invalidity posunulo do doby, kdy muži bylo teprve 16 let, splnil podmínku pro přiznání důchodu v mimořádných případech, při němž se uplatní zvláštní způsob výpočtu důchodu. Podle nového rozhodnutí ČSSZ měl muži od roku 2000 náležet částečný důchod ve výši 3 150 Kč a od roku 2008 plný invalidní důchod ve výši 9 500 Kč. Se zohledněním valorizací byl muži vyměřen aktuální invalidní důchod 12 000 Kč a k tomu doplatek důchodu od 1. 1. 2006 ve výši 1 030 000 Kč (přestože měl na důchod nárok už od roku 2000 Kč, doplatek lze podle zákona poskytnout nejvýše k 1. 1. 2006).

Ocenila jsem, že ČSSZ reagovala ihned po mém sdělení a v brzké době se podařilo dosáhnout nápravy.

B.1.2 Nepřiměřená délka řízení o změně honitby (sp. zn. 4196/2015/VOP)

Na ombudsmana se obrátilo honební společenstvo (dále jen „stěžovatel“), s požadavkem na prověření postupů orgánů státní správy myslivosti ve správním řízení týkající se sporu o vymezení hranic honiteb. Jednalo se o komplikovanou záležitost, ve které došlo ke střetu dvou konkurujících si honiteb.

Stěžovatel namítal neodůvodněné průtahy v řízení s tím, že ani nadřízené úřady nečinnost účinně neřešily. Dále upozorňoval na podjatost úředních osob, přičemž se marně dožadoval delegace na jiný prvostupňový orgán státní správy myslivosti.

Můj zástupce se rozhodl postupy úřadů prověřit. Ze šetření vyplynulo, že k nedostatkům, včetně průtahů v postupech státní správy, skutečně docházelo, což zástupce úřadům vytkl. Pochybení spočívala v překračování lhůt pro rozhodování, v nedostatečném zdůvodnění některých postupů úřadů, ve vyřizování uplatněných podání nesprávnou formou či v nerespektování právních závěrů nadřízených instancí.

Na druhé straně můj zástupce konstatoval, že účastníky uplatňované procesní prostředky obrany (kupř. i proti nečinnosti) byly ze strany k tomu instančně nadřízených úřadů v zásadě vždy řešeny (a po takovém zásahu bylo nečinnosti zamezeno). Kvitoval rovněž bezodkladné provedení mimořádných kontrol výkonu státní správy ministerstvem. Můj zástupce vzal na vědomí, že i krajským úřadem bylo nakonec přistoupeno k delegaci řízení na jiný prvostupňový orgán státní správy myslivosti, a tím i fakticky vyhověno dlouhodobě uplatňovanému požadavku stěžovatele.

Jednalo se nicméně o záležitost komplikovanou a specifickou (střet dvou konkurujících si honiteb bez možností dosažení dohody), do níž se promítá i ne zcela ideální zákonná úprava (s množstvím neurčitých právních pojmů zákona o myslivosti). Situace předmětného „spor o vymezení hranic honiteb“ se postupně velmi znepráhlednila a zkomplikovala značným počtem uplatněných procesních prostředků obrany, vznesenými námitkami podjatosti a přesuny vyřizování případu mezi úřady. Za takové konstelace bylo nutno i ze strany mého zástupce brát v potaz, že samotný výkon státní správy je do značné míry „ztížen“ samotnou masivní procesní aktivitou (právně zastoupených) stran i nevstřícným postojem ke konsensuálnímu řešení.

Vzhledem k aktuální fázi řízení (znovu probíhající prvostupňové řízení) a možnostem stěžovatele na opětovné využití veškerých procesních prostředků obrany, zástupce, poté co zjištěná pochybení úřadům vytkl, své šetření uzavřel.

B.1.3 Kouření ve věznicích (sp. zn. 477/2018/VOP)

Několik odsouzených nekuřáků, kteří byli umístěni ve věznici, se na mě obrátilo s tím, že ve věznici byl zrušen nekuřácký oddíl. Ačkoliv byli poté ubytováni na nekuřácké ložnici, společné prostory byly neustále zakouřené; stejně tak prostory schodiště, kde čekají na odběr stravy. Místním šetření bylo shledáno, že tvrzení odsouzených je pravdivé, neboť na oddílu se nacházela malá kuřárna (1,1 x 2,2 m), pro nejvýše 4 odsouzené menšího vzrůstu, na oddíle bylo 13 nekuřáků a 52 kuřáků, samotní odsouzení kuřáci potvrdili, že kouří ve společných nekuřáckých prostorách, i když je to zakázáno, neboť nemohou kouřit dle své potřeby pouze v kuřárně oddílu.

Konstatovala jsem, že věznice pochybila v tom, že nekuřáci jsou pravidelně vystavováni negativnímu účinku pasivního kouření ze strany kuřáků, přičemž řediteli věznice jsem navrhla několik způsobů řešení dané nežádoucí situace. Rovněž jsem uvedla, že nelze popřít, že by věznice netrestala odsouzené při porušení zákazu kouření, avšak k vyřešení situace tímto způsobem nedošlo.

Po vydání zprávy o šetření byl ve věznici zřízen na základě mého doporučení nekuřácký oddíl o kapacitě 25 odsouzených, kde byli shromážděni všichni odsouzení, kteří požádali o oddělené ubytování od odsouzených kuřáků v souladu s ustanovením § 23 odst. 7 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

B.1.4 Nervozita soudce není relevantním důvodem pro neudělení souhlasu s pořízením obrazového záznamu (sp. zn. 6194/2016/VOP)

Můj zástupce šetřil způsob vyřízení stížnosti na nevhodné chování soudních osob, kterou vyřizovala předsedkyně Krajského soudu v Ostravě. Stížnost směřovala mimo jiné proti jednání předsedy odvolacího senátu, který stěžovateli zakázal pořízení obrazového záznamu ze soudního jednání z důvodu, že je nervózní, když je filmován. Stěžovatel vnesl také výhrady vůči obsazení odvolacího senátu. Předsedkyně soudu vyhodnotila stížnost materiálně jako nedůvodnou, ale zároveň uvedla, že stěžovatel svým podáním vyjadřuje nesouhlas s postupem a rozhodnutím odvolacího senátu a případné nápravy je možné se domáhat způsobem stanoveným příslušnými procesními předpisy. Shrnula, že stěžovateli nevznikla v předmětném řízení žádná újma na jeho právech: byl ve sporu plně úspěšný, byl přítomen u jednání soudu a pořídil si zvukový záznam.

Můj zástupce nicméně dospěl k závěru, že předsedkyně soudu při vyřizování stížnosti pochybila. Nejprve dovedl, že pro neudělení souhlasu s pořízením obrazového záznamu je nutná existence relevantního a legitimního důvodu, ačkoli zákon sám uvedení důvodu nesouhlasu s pořízením obrazového záznamu nevyžaduje. Že soudce k pořízení záznamu nepřivolí, má ve výsledku totiž stejný efekt, jako by pořízení zakázal, tedy omezení veřejnosti jednání.

Zároveň dospěl k tomu, že nervozita soudce není legitimním důvodem pro neudělení souhlasu s pořízením obrazového záznamu. Soudce je profesionál a vysoké nároky na něj kladené mají směřovat k posílení důvěry veřejnosti v soudnictví, která je nezbytným předpokladem jeho nezávislosti. Skutečnost, že soud o předmětu řízení rozhodl ve prospěch stěžovatele, je v této souvislosti zcela irelevantní.

Předsedkyně soudu rovněž pochybila, když posoudila podání jako směřující proti procesnímu postupu soudu. Jednání soudce, které by ohrožovalo nebo dokonce narušovalo být jen důvěru v nezávislost, nestrannost a spravedlnost soudního rozhodování nebo v nezávislost, nestrannost a důstojnost funkce soudce, je jednáním nevhodným.

Předsedkyně soudu nakonec uznala svá pochybení při vyřizování stížnosti a provedla dostatečná opatření k nápravě.

B.1.5 Úhrady za povinné očkování dětí (sp. zn. 11/2018/SZD)

Zahájila jsem šetření ve věci roztříštěnosti praxe úhrad povinného očkování dětí ze systému veřejného zdravotního pojištění v situacích, kdy rodiče očkování svého dítěte z důvodu jeho ochrany odloží.

Průzkum spolku Rozalio, který se dlouhodobě očkováním zabývá, přinesl ze začátku loňského roku zjištění o poměrně rozdílné úhradové praxi veřejných zdravotních pojišťoven, co se týče odloženého očkování. Názor Ministerstva zdravotnictví prezentovaný na internetových stránkách spolku odmítalo několik pojišťoven, v čele s Všeobecnou zdravotní pojišťovnou ČR. Ministerstvo zdravotnictví uvádělo, že „Pokud jde o samotnou úhradu pravidelného očkování, zákon ji i přesto nijak neváže na to, zda termíny vyhlášky pro provedení očkování byly nebo nebyly dodrženy. Tuto interpretaci podtrhuje i fakt, že stát podle zákona o ochraně veřejného zdraví hradí očkovací látky pro pravidelná očkování těch fyzických osob, které nejsou pojištěnci podle zákona upravujícího veřejné zdravotní pojištění. I z toho je zřejmé, že smyslem úhrady nákladů na pravidelné očkování z prostředků veřejného zdravotního pojištění není zajistit, aby pojištěnci dodržovali termíny podle vyhlášky a očkovacího kalendáře, ale především snahu dosáhnout vysokou proočkovanost populace.“

V rámci šetření jsem danou záležitost komunikovala s Ministerstvem zdravotnictví, které mi potvrdilo, že ne všechny pojišťovny skutečně stanovisko ministerstva akceptují. V mezidobí však Svaz zdravotních pojišťoven vydal metodický postup, který vycházel z názoru ministerstva a k 1. červnu 2018 sjednotil praxi pojišťoven. Ty budou nyní proplácet i očkování provedené v termínech mimo očkovací kalendář. Jelikož došlo k nápravě nejednotného přístupu, věc jsem ukončila.

B.2 Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

V rámci prevence špatného zacházení a dohledu nad omezováním osobní svobody provedli pověření zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále také „Kancelář“) ve druhém čtvrtletí roku 2018 celkem **9 systematických návštěv zařízení a 14 sledování správního i trestního vyhoštění cizinců**, pozemní i leteckou cestou.

Šlo o návštěvy **čtyř útvarů policie**, při kterých jsou zřízeny policejní cely, a to v Chebu, Příbrami, Jihlavě a Semilech. Pověření zaměstnanci Kanceláře navštívili rovněž **Psychiatrickou nemocnici Bohnice**, kde své šetření zaměřili na používání omezovacích prostředků. Čtyřmi návštěvami **domovů pro osoby se zdravotním postižením** jsem rovněž zakončila sérii těchto návštěv. Konkrétně se jednalo o Domov Radost pro osoby s postižením v Merklíně u Přeštic, Domov pro osoby se zdravotním postižením v Oseku u Strakonice, Domov Pramen v Mnichově u Mariánských Lázní a Domov Ambrosie v Orlové.

B.2.1 Slyšení před Výborem proti mučení OSN

Právnička odboru dohledu nad omezováním osobní svobody na slyšení Výboru proti mučení OSN ve Štrasburku odpovídala na dotazy členů tohoto výboru související s mým [vyjádřením k 6. periodické zprávě České republiky](#) pojednávající o tom, jak naplňuje závazky plynoucí z Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (č. 143/1988 Sb.). Ve vyjádření jsem popsala konkrétní zkušenosti ze systematických návštěv (zacházení v policejních celách, věznicích a psychiatrických zařízeních a pojistky proti špatnému zacházení) a z jednání s orgány státní správy (například na úseku ochrany dětí ohrožených domácím násilím, inkluzivního vzdělávání, detence a vyhošťování cizinců).

B.2.2 Školení pracovníků v sociálních službách

Zaměstnanci Kanceláře připravili seminář pro pracovníky v sociálních službách ve Vsetíně, kteří poskytují péči klientům trpícím syndromem demence. Cílem školení bylo zprostředkovat nejen poznatky ochránce ze systematických návštěv pobytových sociálních služeb, ale především v rámci preventivního působení posílit ochranu nejen samotných klientů závislých na poskytované péči, ale také poskytnout podporu samotným pracovníkům při výkonu jejich povolání.

B.2.3 Školení pracovníků léčeben dlouhodobě nemocných

Zaměstnanci Kanceláře připravili seminář pro pracovníky ve zdravotních službách ze Středočeského kraje, zejména těch pečujících o pacienty v léčebnách dlouhodobě nemocných. Cíl školení byl obdobný jako v případě školení pracovníků v sociálních službách, a to zprostředkovat poznatky ochránce ze systematických návštěv léčeben dlouhodobě (viz [souhrnná zpráva z návštěv léčeben dlouhodobě nemocných 2017](#)) a představit tak dobrou praxi. Série těchto školení bude pokračovat i v dalších krajích.

B.2.4 Školení pracovníků Vězeňské služby České republiky

Zaměstnanci Kanceláře se zúčastnili odborně metodického semináře pro koordinátory zacházení s vězňnými cizinci a další zaměstnance vězeňské služby, kde prezentovali zjištění a doporučení ze sledování vyhoštění.

B.2.5 Mezinárodní spolupráce v oblasti monitoringu navracení cizinců

Evropská návratová agentura FRONTEX a mezinárodní centrum pro rozvoj migračních politik jsou subjekty, se kterými spolupracuji v oblasti monitorování nucených návratů cizinců do jejich domovských zemí. Spolupráce spočívá zejména ve školení, které poskytují zaměstnanci Kanceláře osobám pověřeným sledovat vyhošťování v jiných zemích či monitorování návratových operací. Přispívám tak k ochraně práv vyhoštěných cizinců.

B.2.6 Prezentace činnosti a osvěta

Zaměstnanci odboru dohledu nad omezováním osobní svobody prezentovali naši práci při dalších příležitostech. Ať už šlo o vzdělávání studentů „**Letní škola vězeňství**“ při Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, „**Letní škola lidských práv**“ při Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně či workshop „**Život s vězením aneb kdo všechno ztrácí svobodu**“ pořádaný Centrem pro komunitní práci střední Čechy ve spolupráci s městem Benešov.

B.3 Ochrana před diskriminací

B.3.1 Rovné zacházení v přístupu osob se sluchovým postižením ke studiu na pedagogických fakultách veřejných vysokých škol (sp. zn. [3180/2016/VOP](#))

Vzhledem k tomu, že jsem byla upozorněna na některé překážky stojící před neslyšícími zájemci o pedagogické obory, rozhodla jsem se oslovit osm pedagogických fakult veřejných vysokých škol s několika dotazy. Odpovědi jednotlivých fakult jsem následně vyhodnotila z pohledu práva na rovné zacházení. Dospěla jsem k následujícím závěrům:

Přístupnost oborů pro osoby se sluchovým postižením se na pedagogických fakultách liší.

Posouzení z hlediska přímé diskriminace

Obory, které nejsou osobám se sluchovým postižením přístupné kvůli jejich postižení, jsem posuzovala z hlediska přímé diskriminace. Na některých fakultách jde o obory z oblasti hudební výchovy kvůli náplni studia, na Masarykově univerzitě jde o obor učitelství pro mateřské školy a první stupeň základní školy kvůli zaměření na praxi hlavního vzdělávacího proudu.

Dospěla jsem k následujícím závěrům:

- Znepřístupnění oborů hudební výchovy a sbormistrovství pro osoby se sluchovým postižením není přímou diskriminací. Jde o přiměřený a nezbytný prostředek k dosažení cíle, aby absolventi oborů hudební výchovy dosáhli požadovaných kompetencí. Dobrý sluch je předpokladem pro studium těchto oborů.
- Plošné vyloučení osob se sluchovým postižením z možnosti studovat obory učitelství pro mateřské školy a učitelství pro první stupeň základní školy představuje přímou diskriminaci. Takové opatření sice sleduje legitimní cíl zaměření na praxi hlavního vzdělávacího proudu, nicméně není přiměřené, a ani nezbytné. Vzdělání v oborech učitelství pro mateřské školy a učitelství pro první stupeň základní školy je využitelné i pro praxi ve školách, kde se vzdělávají děti se sluchovým postižením.

Posouzení z hlediska nepřímé diskriminace

Pro přijetí na některé obory nabízené fakultami (učitelství pro mateřské školy a pro první stupeň základní školy, logopedie, výuka všeobecně vzdělávacího předmětu český jazyk) musí uchazeč doložit logopedické potvrzení o absenci řečové vady (případně potvrzení i z foniatrického vyšetření). Požadavek logopedického potvrzení o absenci vady řeči nebo foniatrického vyšetření (dále také "potvrzení") dopadá hůře na uchazeče se sluchovým postižením. Většina osob se sluchovým postižením totiž vadou řeči trpí, protože nemá nad řečí sluchovou kontrolu nebo ji má ztíženou.

Při aplikaci testu nepřímé diskriminace u jednotlivých oborů jsem dospěla k následujícím závěrům:

- Vyžadování potvrzení pro obory zaměřené na učitelství v mateřské škole a na prvním stupni základní školy sleduje legitimní cíl, aby učitelé dětí a žáků nízkého věku byli správným mluvním vzorem. Striktní uplatňování tohoto požadavku bez možnosti udělení výjimky zájemcům z řad osob se sluchovým postižením není přiměřeným ani nezbytným prostředkem k dosažení sledovaného cíle. Je proto nepřímou diskriminací z důvodu sluchového postižení.
- U studia zaměřeného na logopedii je legitimní potvrzení požadovat, protože správná výslovnost je podstatou tohoto studia. Plošné vyžadování potvrzení považuji v daném případě za přiměřené i nezbytné, proto se o diskriminaci nejedná.

- Vyžadování potvrzení po uchazečích o studium výuky všeobecně vzdělávacího předmětu český jazyk bez možnosti individuální výjimky pro osoby se sluchovým postižením představuje nepřímou diskriminaci. Dané opatření sice sleduje legitimní cíl, aby učitel češtiny byl mluvním vzorem pro své žáky; přísné vyžadování logopedického potvrzení o absenci řečové vady však není prostředkem přiměřeným ani nezbytným k dosažení sledovaného cíle.

Následující vývoj

Vůči jednotlivým fakultám jsem formulovala konkrétní doporučení. Fakulty mi poté přislíbily nápravu, přičemž zapracují tato zjištění a doporučení do podmínek přijímacích řízení. Dodatečně proto ještě oslovím organizace sdružující osoby se sluchovým postižením s žádostí, aby mi daly zpětně vědět, zda k přislíbeným změnám skutečně dojde.

B.3.2 Problémy vozíčkáře při přepravě MHD (sp. zn. 6938/2015/VOP)

Obrátil se na mě vozíčkář, který upozornil na problematickou situaci při přepravě vozíčkářů v MHD. Vozidla MHD vhodná pro přepravu cestujících na vozíku jezdí na určených linkách asi jednou za hodinu, standardní vozidla přitom jezdí zhruba každých deset minut. Často se stává, že místo pro vozíčkáře je obsazeno kočárkem nebo stojícími cestujícími (především v ranní a odpolední špičce).

Zabývala jsem se proto praxí dopravního podniku a šetřila i způsob vyřízení stížnosti ze strany České obchodní inspekce. Shledala jsem nepřímou diskriminaci osob na vozíku při přepravě a doporučila dopravní společnosti změnu smluvních přepravních podmínek, v nichž by zakotvila výslovnou přednost pro osoby na vozíku při obsazování míst pro ně určených. V postupu České obchodní inspekce jsem shledala pochybení spočívající v nesprávně vyhodnocené možné nepřímé diskriminace osob se zdravotním postižením.

Dopravní společnost na zprávu reagovala vyrozuměním, že neshledává důvody pro změnu smluvních přepravních podmínek. Situace se navíc postupně zlepšuje, protože všechna nová pořizovaná vozidla jsou nízkopodlažní, proto již dnes jezdí na jednotlivých linkách častěji. Stěžovatel se prozatím nerozhodl, zda má zájem věc řešit podáním žaloby k soudu. Obdobným případem se přitom zabývaly soudy ve Spojeném království, což vyústilo v rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království, který v rozsudku z loňského roku došel k závěru, že situace osob se zdravotním postižením není srovnatelná se situací cestujících s kočárky a nelze proto podporovat pravidlo, podle kterého má na místo ve vozidle nárok ten, kdo je obsadí jako první.

Česká obchodní inspekce po vydání mé zprávy nepřijala žádná opatření k nápravě, proto jsem vydala závěrečné stanovisko. Doporučila jsem provedení nové kontroly dopravní společnosti, v rámci níž inspekce využije závěry týkající se právního hodnocení diskriminace osob se zdravotním postižením uvedené ve zprávě o šetření a závěrečném stanovisku. Česká obchodní inspekce mne v reakci na závěrečné stanovisko informovala, že plánuje provést opakovanou kontrolu u dopravní společnosti. Věc jsem proto uzavřela. Kontrolní činnost České obchodní inspekce však budu dále sledovat.

B.3.3 Stanoviska k problematice přijímání do zaměstnání – diskriminace z důvodu etnického původu (sp. zn. [1/2015/DIS](#)) a majetku (sp. zn. [39/2018/DIS](#))

Zabývala jsem se dvěma konkrétními situacemi, které se objevují v praxi. První se týkala pracovní inzerce v cizím jazyce, druhá znevýhodnění uchazečů o zaměstnání z důvodu probíhající exekuce. Vydala jsem dvě stanoviska, která jsem zaslala Státnímu úřadu inspekce práce, aby je mohl zohlednit ve své kontrolní činnosti.

Pokud jde o pracovní inzerce v cizím jazyce, nepředstavují takové nabídky zaměstnání samy o sobě diskriminaci z důvodu etnického původu. Znalost určitého jazyka pro účely výkonu zaměstnání by však měla být rozumně a objektivně ospravedlnitelná. Záleží na konkrétní pracovní pozici. V případě, kdy by požadavek znalosti konkrétního jazyka vedl k vytvoření etnicky (národnostně) homogenního kolektivu nebo k vyloučení osob určitého etnického původu (resp. národnosti), mohlo by se jednat o diskriminaci na základě etnického původu/národnosti a současně o přestupek na poli práva na zaměstnání. Inspektoráty práce jsou proto povinny podrobněji blíže zkoumat další fáze výběrových řízení u konkrétních zaměstnavatelů a zjišťovat, zda byly splněny podmínky rovného přístupu k zaměstnání.

Zasílání mzdy na bankovní účet je věcí dohody mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Vylučování uchazečů o zaměstnání, kteří si takovou dohodu nepřejí, může vést k jejich nepřímé diskriminaci z důvodu majetku. Ti se mohou ocitnout (byť na přechodnou dobu) bez finančních prostředků (nemohou zaplatit nájem či výživné). Proto jsem doporučila, aby se zaměstnavatelé nevyhýbali zaměstnání osob, které si přejí výplatu mzdy v hotovosti – podle zákoníku práce jde stále o primární způsob vyplacení odměny za práci a je projevem ochrany zaměstnance jako slabší strany. Jedině tak bude osobám v exekuci umožněno, aby si obstaraly prostředky k životu a zaplatily existující dluhy. Inspektoráty práce by měly být obezřetné a na nezákonnou praxi zaměstnavatele upozornit a uložit její odstranění.

B.4 Monitorování práv lidí se zdravotním postižením

Od ledna letošního roku plním nově roli monitorovacího orgánu pro Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením (dále jen „Úmluva“). V rámci monitorování budu sledovat, jakým způsobem a do jaké míry plní Česká republika závazky plynoucí z Úmluvy, upozorňovat na případné systémové nedostatky a v návaznosti na to formulovat doporučení k nápravě. S ohledem na tuto novou působnost jsem proto první čtvrtletí roku věnovala sestavení nového Odboru ochrany práv lidí se zdravotním, který bude monitorování provádět. **Dále proběhlo celkem sedm regionálních setkání s lidmi se zdravotním postižením a organizacemi hájícími jejich práva.** Cílem bylo sesbírat podněty stran práv lidí se zdravotním postižením, navázat bližší spolupráci s neziskovými organizacemi a dále také sesbírat nominace na členy poradního orgánu.

Hlavním **nástrojem pro monitorování budou různé formy výzkumných šetření.** Druhé čtvrtletí roku proto věnoval Odbor ochrany práv osob se zdravotním postižením především tvorbě indikátorů k jednotlivým článkům Úmluvy. Ty budou sloužit jako základní ukazatele pro zhodnocení stávajícího stavu v jednotlivých Úmluvou upravených oblastech a pro následné kontrolní přehodnocení.

B.4.1 Poradní orgán

Pro účely monitorování jsem jmenovala v souladu s ustanovením § 25a zákona o veřejném ochránci práv poradní orgán.

Hlavním úkolem poradního orgánu je **sledovat společně s ochráncem plnění Úmluvy na vnitrostátní úrovni**. Poradní orgán získává podněty od osob se zdravotním postižením, organizací hájících jejich práva a od pečujících osob pro další činnost ochránce. V návaznosti na to stanovuje priority a systémová témata, která je třeba v oblasti ochrany práv osob se zdravotním postižením řešit. Poradní orgán se také podílí na připomínkování právních předpisů ochráncem a zaujímá stanoviska ke strategickým dokumentům ochránce týkajících se práv lidí se zdravotním postižením. Poradní orgán zajišťuje informovanost lidí se zdravotním postižením, organizací hájící jejich práva a široké veřejnosti o činnosti ochránce v oblasti monitorování.

Poradní orgán má celkem 11 členů. Členy poradního orgánu jsou osoby se zdravotním postižením a dále osoby hájící práva lidí s postižením. Při jmenování členů poradního orgánu jsem přihlížela zejména k jejich odbornosti a angažovanosti v oblasti ochrany práv osob s postižením.

Na prvním zasedání poradního orgánu, které proběhlo 22. května, byly schváleny následující priority, kterými bych se v letošním roce měla zabývat. Dostupnost sociálních služeb umožňující život v komunitě, dostupnost mimoškolního vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením, problematika podmínek zaměstnávání lidí se zdravotním postižením. Stejně tak se budu zabývat podmínkami realizace volebního práva lidí s omezenou svéprávností. V neposlední řadě pak dostupností zdravotní péče a otázkou přístupnosti a bezbariérovosti.

Aktuálně probíhá výzkum zaměřený na problematiku omezování svéprávnosti, využívání institutu opatrovnictví a dalších podpůrných opatření. Stejně tak probíhá výzkum mapující dostupnost sociálních služeb pro děti a dospělé s poruchou autistického spektra, zejména pak ty, jejichž postižení je doprovázeno významnými problémy v chování. Rovněž jsem se zaměřila na problematiku osvobodování žáků a studentů s postižením z tělesné výchovy jakožto překážku pro společné vzdělávání. Vedle toho se budu zabývat dalšími systémovými tématy, která vyplynula z mé dosavadní činnosti a individuálních podnětů.

B.4.2 Osvěta

K mým hlavním úkolům nejen v rámci monitorování práv lidí s postižením patří osvětová činnost. V rámci ní se právničky odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením zúčastnily aktualizací semináře pro pracovníky úřadu práce, kde představily základní principy Úmluvy a také činnost nového odboru. Nová působnost byla prezentována také na konferenci *Jak připravit neslyšící na budoucnost*. Působnost v oblasti monitorování společně s předběžnými výsledky dosavadních výzkumů byla prezentována na konferenci *„Nastavme jasná pravidla v péči o lidi s PAS“*, která proběhla pod záštitou poslankyně Ing. Radky Maxové. Uskutečnila se také setkání se sebeobhájkami a studenty Univerzity Palackého v Olomouci nad tématem práv lidí s postižením.

U příležitosti světového dne Downova syndromu jsem společně s divadlem Aldente uspořádala divadelní představení *„Kdopak by se DS bál“*. Jeho součástí bylo rovněž autorské

čtení jednoho z herců, který sám Downův syndrom má. Nasvícením budovy Kanceláře veřejného ochránce práv namodro jsem se připojila ke světové kampani na podporu lidí trpících poruchou autistického spektra. Jako první instituce v České republice se Kancelář zapojila do světové kampaně na podporu nezávislého způsobu života, jejichž cílem je zdůraznit, že každý má právo za dostatečné podpory žít v běžném prostředí na místo ústavní péče.

B.4.3 Přístupnost Kanceláře veřejného ochránce práv a jejích výstupů

Mým cílem je celkové posílení přístupnosti Kanceláře. Proto proběhlo proškolení všech zaměstnanců v oblasti komunikace a jednání s lidmi s nejrůznějšími druhy postižení. Vedle toho jsou postupně odstraňovány technické bariéry. Od letošního roku lze podat podnět v českém znakovém jazyce, stejně jako je zajištěno stálé tlumočení pro účely komunikace s lidmi se sluchovým postižením. Postupně se upravují některé informační materiály pro snadné čtení lidí s mentálním postižením.

Nová působnost a také základní práva zakotvená v Úmluvě jsou nově vysvětlena i v krátkých [videích](#), která vznikla za účelem posílení přístupnosti informací o činnosti ochránce.

B.4.4 Ocenění v soutěži Stejná šance

Letos v červnu obdržela Kancelář ocenění „Příkladný zaměstnavatel“ v soutěži Stejná šance. Cílem tohoto projektu je upozornit na dobrou praxi zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají a vytváří podmínky pro práci lidem s nejrůznějším typem a mírou postižení.

C. Legislativní doporučení a zvláštní oprávnění ochránce

C.1 Vyjádření vedlejšího účastníka řízení k návrhu na zrušení poplatku 10 000 Kč za podání podnětu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže

V roce 2016 byl přijat zákon o zadávání veřejných zakázek. Na základě **pozměňovacího návrhu skupiny poslanců** bylo do zákona vloženo ustanovení, které **zpoplatnilo podání podnětu k Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (dále též „ÚOHS“)** částkou **10 000 korun**. Bylo odůvodněno nutností zamezit případům zneužívání institutu podnětu. Takové zdůvodnění však nesleduje zájem občanů mít kontrolu nad veřejnými zakázkami, neboť výše poplatku je takřka absolutní bariérou pro občany s nízkými příjmy, kteří jsou takto vyloučeni z kontroly nakládání s veřejnými prostředky. Z dat Českého statistického úřadu z roku 2017 vyplývá, že si u nás 30,7 % domácností nemůže dovolit neočekávaný výdaj ve výši 10 200 Kč. Minimálně třetina společností je tak zcela vyloučena z možnosti podat podnět k ÚOHS a podílet se tak na kultivaci prostředí s veřejnými zakázkami.

Ke zpoplatněnému podání se přitom neváže žádné další právo žadatele. Správní poplatky jsou obvykle podmínkou řízení, při němž vzniká poplatníkovi nárok na provedení úkonu či vedení řízení a také vydání rozhodnutí v dané věci. V tomto případě však žádné takové nároky podatelé nevznikají; má pouze právo být informován o naložení s podnětem, což je běžným standardem u všech ostatních kontrolních orgánů, u nichž podněty nejsou zpoplatněny.

Účelem demokratického právního státu je služba občanům. Součástí této služby je právo občana se obracet se záležitostmi veřejného zájmu na státní orgány. Toto ústavně garantované právo petiční se však nevyčerpává jen možností podat podnět orgánu státní správy, ale integrálně v sobě zahrnuje i právo na to, aby se odpovědný orgán státní správy jeho podnětem zabýval a podateli podnětu své rozhodnutí srozumitelně vysvětlil. **V případě podání k ÚOHS tak lze říct, že pouze ten, kdo disponuje dostatečným majetkem, může uplatnit své ústavně garantované právo.**

Z výše uvedených důvodů jsem se rozhodla jako vedlejší účastník vstoupit do řízení u Ústavního soudu a ve svém vyjádření jsem podpořila žádost na zrušení předmětného poplatku.

C.2 Připomínkové řízení k návrhu zákona, kterým se mění správní řád

Cílem návrhu zákona je snaha vyřešit problémy související s námitkami tzv. **systemové podjatosti**, tj. stavu, kdy může docházet k podjatosti všech úředních osob zařazených do správního orgánu příslušného k vedení správního řízení.

Ačkoliv jsem si předmětné nutnosti úpravy vědoma (a ochránce na tento problém v minulosti opakovaně upozorňoval), řešení zvolené překladatelem nepovažuji za vhodné. Ve svých připomínkách jsem **podrobněji rozebrala**, proč by ani jedna z variant (které jsou ve svém důsledku totožné) předkládaného řešení **neznamenala výrazný posun řešení daného problému**.

Kromě jiných důvodů jsem navíc přesvědčena, že navrhované omezení institutu vyloučení z projednávání a rozhodování věci by představovalo bariéru pro postup uplatnění námítky podjatosti úřední osoby ve správním řízení, nikoli ale pro její posouzení v soudním řízení správním. Správní soudy by tak stále, i přes navrhované znění, měly povinnost zkoumat možnou podjatost plynoucí ze samotného stavu závislosti úřední osoby na územním samosprávném celku či státu a v případě shledání možné podjatosti by rozhodnutí rušily jako nezákonná.

Považuji za zcela nepřijatelné, v rozporu se smyslem a účelem dotčeného institutu, pokud je snahou zákonodárce tento materiální přístup nabourat a v podstatě negovat ochranný mechanismus mající zaručit nestrannost veřejné správy a práva na spravedlivý proces. Z uvedených důvodů považuji navrhovanou právní úpravu za ústavně nekonformní.

Proto jsem v rámci sdělení svých připomínek navrhla, aby byl předložený návrh zákona z legislativního procesu stažen.

Nutno dodat, že v mezidobí byla v Poslanecké sněmovně (sněmovní tisk č. 54) a Senátu (senátní tisk č. 298) schválena jiná novela správního řádu, která tuto problematiku upravuje.

V Brně dne 30. července 2018

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv